

Van die redakteurs:

**Abraham Matamanda¹ &
Mariske van Aswegen² 2024**

Openbare deelname aan
stadsbeplanning

Snelle verstedeliking wat regoor die wêreld ervaar word, vererger stedelike uitdagings. Die kompleksiteit van stede as ruimtelike entiteite wat veelvuldige probleme in die gesig staar, stel uitdagings vir stads- en streekbeplanners wêreldwyd. Hierdie probleme het die afgelope dekades in omvang en voorkoms toegeneem namate verstedeliking en die gevolge daarvan eksponensieel toeneem. Swak instansies en aanpassingsvermoëns kenmerkend van die Globale Suide en die Globale Noorde worstel ook met veelvuldige stedelike uitdagings, insluitend stedelike gesondheidskwessies, klimaatrampe, internasionale migrasie en burgerlike onrus en oorloë (Balsari *et al.*, 2020; Lawrence, 2013; Pereira *et al.*, 2022; Ruszczuk *et al.*, 2022). Terwyl stede ruimtelike entiteite is, bestaan dit uit individue en gemeenskappe wat uit verskillende kontekste kom. Die aspirasies van hierdie individue ontwikkel voortdurend, soos hulle verouder of migreer na of van stedelike gebiede. Die volharding van hierdie stedelike uitdagings beperk stedelike leefbaarheid en dikwels word beplanningsinisiatiewe geblameer vir die voorkoms en omvang van verskeie probleme. Byvoorbeeld, Peter Hall in sy boek *Great planning disasters* verskaf bewyse van hoe sommige beplanningsprojekte in Amerika onbedoeld verantwoordelik was vir onregmatige sosio-ekonomiese ontwikkeling. Verskeie soortgelyke gevalle is in die Afrika-konteks aangemeld waar stedelike beplanning nie doeltreffend was om opkomende uitdagings aan

1 Assoc. Prof. Abraham R Matamanda, Urban & Regional Planning Department, University of the Free State, South Africa. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5260-5560>

2 Dr Mariske van Aswegen, Unit for Environmental Sciences and Management (UESM), North-West University, South Africa. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3817-2380>

te spreek nie (Du Plessis, 2014; Moodley, 2019).

Die marginalisering van individue tydens die beplanningsproses dra ook by tot die voortsetting van die meeste stedelike uitdagings in Afrika-stede. Dikwels word die openbare belang nie in ag geneem nie aangesien bo-na-onder besluite en planne geformuleer en bewerkstellig word, onafhanklik van plaaslike strewes en behoeftes. Sosio-kulturele en godsdienstige waardes word nie in ag geneem nie, terwyl die meeste Afrika-stede wat voorheen ontwerp is vir 'n paar Europese setlaars tydens koloniale tye, akkommodeer toenemend inheemse mense. Byvoorbeeld, Harare in Zimbabwe is ontwerp om ongeveer 300,000 mense te akkommodeer, maar is nou die tuiste van ongeveer 2,1 miljoen mense. Tog is die beplanningswette en ideologieë wat nie net Harare rig nie, maar ook die meeste Afrika-stede steeds gegrond op die Westerse ideologieë van orde en estetika. Billawer en Nel (2024) beklemtoon hoe inheemse kennisstelsels uitgesluit word by die beplanning van oop ruimtes in Namibië. Boonop word die jeug, bejaardes, gestremdes en ander minderheidsgroepe steeds gemarginaliseer, wat dit moeilik maak om die geïdealiseerde Afrika-stede te bereik.

Die ontneming van hierdie individue en groepe lei dikwels tot opstand en onrus, aangesien diverse groepe mense reg in eie hande neem om hul reg op die stad op te eis. Deur meganismes soos protes en opstand word die marginale groepe 'n platform gegee om betrokke te raak, en 'n mate van kompromie word bereik. Die uitdaging is egter die vernietiging wat verband hou met hierdie betogings wat dikwels geneig is om gewelddadig te wees. Aan die ander kant is sommige van die taktiese alternatiewe wat individue gebruik slegs effektief op die kort termyn, maar stel hulle oor die lang termyn bloot aan maatskaplike euwels, dit wil sê openbare gesondheidsprobleme wanneer onvanpaste grond vir menslike nedersettingsontwikkeling benut

word. Hierdie uitgawe beklemtoon die behoefte aan samewerkende en deelnemende beplanningsprosesse wat die bekommernisse van alle groepe en belanghebbendes in ons nedersettings ten volle integreer. Terwyl ons erken dat dit nie 'n maklike proses is nie, word funksionele stede en menslike nedersettings gegrond op ideale van inklusiwiteit en volle deelname onder almal. Daarom ondersoek die artikels in hierdie uitgawe sommige van hierdie kwessies wat fokus op burgerdeelname, plekaanhegting, identiteit en beplanningswette.

Wendy Tsoriyo ondersoek die verband tussen plekgehegtheid en gemeenskapsdeelname aan gemeenskapsgedrewe programme in die Gauteng-provinsie, Suid-Afrika. Wendy voer aan dat meer plaaslike stadsbeplanningstudies die verband tussen mense se emosionele band met 'n plek, plekgehegtheid en deelname aan gemeenskapsgedrewe ontwikkelingsinisiatiewe moet demonstreer. Die bevindinge van die studie dui op vier groepe gebaseer op plekgehegtheid en dit sluit ontevrede ondersteuners, buurt-selftwyfelaars, potensiele gemeenskapskatalisators en potensiele buurtkampioene in. Die studie beveel aan dat belanghebbendes betrokke by plekskepping betrokke raak by inklusiewe en robuuste deelnemende beplanningsprosedures wat die burgers se toegang tot stedelike geriewe en ook kulturele sensitiwiteit verbeter. Die skrywer kom tot die gevolgtrekking dat so 'n oorweging help om sin vir identiteit, plekafhanklikheid en sosiale binding tussen die stedelinge te bevorder.

Mahdi Hoseinpour, Mirnajaf Mousavi en Kamran Jafarpour Ghalehtimouri plaas hul bespreking in die konteks van Iran waar hulle stedelike en streeksontwikkelingsprosesse vir grensveiligheid in Wes-Azerbeidjan-provinsie ondersoek. Die studie gebruik 'n besluitondersteuningsmodel om die verband van grensveiligheid en streekbeplanning in Iran te verstaan en te ontleed. Deur hierdie metode verskaf hulle verskillende

scenario's wat die koppelvlak van ontwikkelingsbeplanning en grensveiligheid verduidelik. Met 'n fokus op empiriese data en ingeligte projeksies, werp hierdie studie lig op die ingewikkelde dinamika, en beklemtoon die deurslaggewende rol van 'n geïntegreerde benadering tot streeksbevordering.

Edwin K'oyoo ondersoek die strategieë vir die bevordering en behoud van stedelike landskapsidentiteit deur openbare deelname te midde van stedelike vernuwing in Kisumu City, Kenia. Die studie gebruik openbare persepsies om te verstaan hoe plekidentiteit in stedelike hernuwingsprojekte volgehou kan word. Hierdie artikel voer aan dat effektiewe publieke deelname belangrik is in die identifisering, bevordering en instandhouding van 'n stad se landskapsidentiteit in stedelike hernuwingsprojekte. Die studie onthul dat Victoria-meer en sy natuurskoon, parke, sosiokulturele aktiwiteite by openbare parke, plaaslike voedsel, sosiale interaksie by die Sentrale Plein en regeringsgeboue bygedra het tot die stad se stedelike landskapsidentiteit. Die studie kom tot die gevolgtrekking dat om landskapsidentiteit te bewaar, dit erken moet word in wetgewing en beleid wat stedelike vernuwing en ontwikkelings rig, en in openbare deelname prosesse.

Marshallene Harris en Mark Oranje bied insigte uit persepsies van praktiserende beplanners in Wes-Kaap, Suid-Afrika, met betrekking tot post-1994 beplanningsreg en nedersettingsontwikkelingsprosesse. Die studie dra by tot die begrip van die nuanses in beplanningspraktyk in die post-koloniale konteks van Suid-Afrika en put insigte uit die ervarings van 25 professionele beplanners. Die studie bevind dat beplanners nuwe beplanningswetgewing waardeur en dit as 'n verbeterde weergawe beskou in vergelyking met die vorige stelsel. Die beplanners het egter aangedui dat uitdagings wat met die huidige beplanningstelsel ervaar word, grootliks burokratiese en institusionele belemmerings is waarvoor beplanners min beheer het.

Evidence Enoguanbhor et al.

assesseer die ooreenkomste tussen afgebakende omgewings sensitiewe gebiede in grondgebruikplanne deur die geval van Abuja in Nigerië te gebruik. Die studie gebruik scenario-alternatiewe om die impak van grond dinamika op omgewings sensitiewe gebiede te voorspel en te evalueer. Hierdie alternatiewe scenario's het ten doel om bestaande strategiese omgewingsbeoordelings te ondersteun deur gebruik te maak van GIS-kartering met verskeie lae grondbedekking, grondgebruik, grondbedekkingsmodelle en scenario-alternatiewe om toekomstige grondgebruikimpakte te voorspel deur die Markov-model te gebruik. Omgewingssensitiewe gebiede word in vyf groepe gekategoriseer om die impak van toekomstige grond dinamika op hierdie gebiede te bepaal. Dit help weer in die beleid- en besluitnemingsproses van besluitnemers.

In die finale artikel deur **John Mubangizi** word die uitdagings van inklusiwiteit en billikheid in vier Afrika-lande binne die Pan-African City-konsep geraam. Die uitdagings van inklusiwiteit en billikheid in die huismarkte van Suid-Afrika, Uganda, Nigerië en Tanzanië word ondersoek met 'n daaropvolgende fokus op pogings om hierdie uitdagings aan te spreek binne bestaande beleid, wetgewing en ander raamwerke wat op mense- en behuisingsregte gefokus is. Die skrywer sluit af met verskeie aanbevelings om hierdie ambisieuse doelwit te bereik, met 'n fokus op samewerkende oorgrensinisiatiewe.

Die Junie 2024-uitgawe word afgesluit met twee boekresensies, eerstens deur James Chakwizira oor *Regional policy in the Southern African Development Community*. En tweedens, Martin Lewis oor die boek *Land-use management to support sustainable settlements in South Africa*.

VERWYSINGS

BALSARI, S., DRESSER, C. & LEANING, J. 2020. Climate change, migration, and civil strife. *Current Environmental Health Reports*, 7, pp. 404-414. <https://doi.org/10.1007/s40572-020-00291-4>

BILLAWER, W.H. & NEL, V. 2024. The exclusion of indigenous knowledge systems in planning open spaces in Namibia: The case of Havana, Windhoek. *Urban Forum*, 35, pp. 165-178. <https://doi.org/10.1007/s12132-024-09510-9>

DU PLESSIS, D.J. 2014. A critical reflection on urban spatial planning practices and outcomes in post-apartheid South Africa. *Urban Forum*, 25(1), pp. 69-88. <https://doi.org/10.1007/s12132-013-9201-5>

HALL, P. 1980. *Great planning disasters*. Berkeley, CA: University of California Press. [https://doi.org/10.1016/S0016-3287\(80\)80006-1](https://doi.org/10.1016/S0016-3287(80)80006-1)

LAWRENCE, R.J. 2013. Urban health challenges in Europe. *Journal of Urban Health*, 90, pp. 23-36. <https://doi.org/10.1007/s11524-012-9761-z>

MOODLEY, S. 2019. Why do planners think that planning has failed post-apartheid? The case of eThekweni municipality, Durban, South Africa. *Urban Forum*, 30, pp. 307-323. <https://doi.org/10.1007/s12132-018-9357-0>

PEREIRA, P., ZHAO, W., SYMOCHKO, L., INACIO, M., BOGUNOVIC, I. & BARCELO, D. 2022. The Russian-Ukrainian armed conflict will push back the sustainable development goals. *Geography and Sustainability*, 3(3), pp. 277-287. <https://doi.org/10.1016/j.geosus.2022.09.003>

RUSZCZYK, H.A., BROTO, V.C. & MCFARLANE, C. 2022. Urban health challenges: Lessons from COVID-19 responses. *Geoforum*, 131, pp. 105-115. <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2022.03.003>